

Religionsvetenskapliga skrifter nr 61

Metodkompassen – kulturvetarens metodbok

Red. Lena Marander-Eklund
Ruth Illman
Blanka Henriksson

Åbo Akademi
Åbo 2004

Metodkompassen – kulturvetarens metodbok

Pärm Karin Fabritius

ISBN 978-952-12-4184-0 (online)

ISSN 0780-1270

ISBN 952-12-1292-8

Åbo Akademis tryckeri

2004

Innehåll

Förord	7
Del I: Med karta och kompass	11
Ett medvetet metodval <i>Jan Svanberg</i>	13
Från dagböcker och frågelistor till gravstenar och Internet. Ett axplock ur kulturvenskapernas källor och material <i>Blanka Henriksson</i>	21
Statistik och enkäter. En introduktion för kulturvetare <i>Nils G. Holm</i>	47
Deltagande observation i teori och praktik <i>Kennet Granholm och Jan Svanberg</i>	71
Att skapa och analysera ett muntligt forskningsmaterial <i>Lena Marander-Eklund</i>	93
Del II: Att välja riktning	117
Källkritik – en nyckel till det förslutna <i>Nils Erik Villstrand</i>	119
Att tolka folkloristiska uppteckningar <i>Ulrika Wolf-Knuts</i>	143
En introduktion till kulturanalys <i>Blanka Henriksson</i>	167
Diskursanalys <i>Kennet Granholm</i>	189

Berättelseanalys – analys av personliga erfarenhetsberättelser <i>Lena Marander-Eklund</i>	209
Intertextualitet <i>Camilla Asplund Ingemark</i>	233
Religionspsykologiska forskningsmetoder <i>Siv Illman</i>	249
Att analysera symboler <i>Ruth Illman och Maria Leppäkari</i>	273
Några viktiga termer	295

Förord

Diskussioner kring metod är centrala i alla forskningssammanhang. Detta gäller såväl den första proseminarieuppsatsen som skrivs som all fortsatt forskningsverksamhet. I vissa fall kan studenter uppfatta att valet av analysmetod är problematiskt. Med denna bok, *Metodkompassen*, försöker vi avhjälpa denna situation med att ge några förslag på riktlinjer som stöd för navigering i metodhavet. Men vi vill också påminna att metoddiskussioner är något som ständigt ska återkomma i forskningssammanhang och att dessa frågor sällan har givna svar utan snarare är något som ständigt ska problematiseras. *Metodkompassen* ska därför inte läsas som ett regelverk utan snarare som ett underlag för vidare diskussioner.

Metodkompassen är en metodbok avsedd för studerande i kulturvetenskaper. Den är tänkt som stöd i samband med skrivandet av uppsatser på olika stadier och i olika kulturvetenskapliga ämnen med en tyngdpunkt på folkloristik och religionsvetenskap. I boken presenteras olika kulturvetenskapliga forskningsmetoder, illustrerade med exempel, som kan bilda en utgångspunkt för din forskningsuppgift. Artiklarna är skrivna av lärare och forskarstuderande i folkloristik, religionsvetenskap och historia vid Åbo Akademi med syfte att på ett relativt lättillgängligt sätt presentera möjliga och användbara metoder. I

vissa fall utgår skribenterna från sitt eget specialområde, i andra har de satt sig in i en metoddiskussion enkom för den ifrågavarande artikeln. Boken är alltså tänkt som en lärobok. Med detta följer ett pedagogiskt grepp som kan uppfattas förenklande för den längre hunna forskaren. Föregångaren till denna bok var ett metodkompendium (2001) som sammanställdes för internt bruk med tanke på studerande i ämnena folkloristik och religionsvetenskap. Med denna bok hoppas vi på att kunna bredda läsekretsen.

Författarnas förståelse av metod i denna bok kan variera en aning. Överlag är det ändå fråga om att med metod förstå ett relativt konkret tillvägagångssätt, ett redskap för skribenten att skapa ordning i ett material eller problemområde, men också ett sätt att skapa sitt eget forskningsmaterial till exempel via fältstudier. Vi talar således om både insamlingsmetod och analysmetod. Denna tudelning av förståelsen av metod syns också i denna bok. I den första delen *Med karta och kompass* presenteras i första hand insamlingsmetoder och i den andra delen *Att välja riktning* presenteras förslag på analysmetoder. Dessa ska endast ses som förslag på metoder, och det är enkelt att gå vidare via de relativt omfattande litteraturförslagen som ges i samband med artiklarna. Boken är inte heller på något vis heltäckande utan speglar i ganska hög grad de forskarintressen som lärarna och forskarna i folkloristik och religionsvetenskap vid Åbo Akademi har i dag. Teoretiska frågeställningar på en mera begreppslig grund går boken egentligen inte in på. Boken avslutas med en förteckning på ordboksdefinitioner av centrala begrepp.

I denna bok används begreppet metod således i första hand i betydelsen redskap eller tillvägagångssätt. Metod är ändå inte något entydigt. Avsnittet *Med karta och kompass* inleds genom diskussioner kring detta. Jan Svanberg ger sin syn på frågor som är centrala i en diskussion om metod och de implikationer det

har för uppsatsskrivandet ur handledarens synvinkel. Blanka Henriksson presenterar en översikt över möjliga materialkategorier som en kulturvetare kan använda sig av som bas för sin forskning. Många kulturvetare använder sig oftast av kvalitativa metoder med syfte att nå en förståelse för ett ämne. Nils G. Holm lyfter, i sin artikel om statistiska metoder, fram de många gånger outnyttjade möjligheter kvantitativa metoder har att erbjuda en kulturvetare. Jan Svanberg och Kennet Granholm ger en presentation av deltagande observation, både ur en historisk synvinkel och med utgångspunkt i ett aktuellt fältprojekt. Lena Marander-Eklund presenterar intervjumetoden som ett sätt att skapa sitt eget forskningsmaterial och ger samtidigt några exempel på möjlig analys av muntligt material.

Bokens andra del *Att välja riktning* inleds med mera allmän-giltiga frågor kring källkritik av historikern Nils-Erik Villstrand. Ulrika Wolf-Knuts ger i sin artikel exempel på möjliga analysmetoder för folkloristiska uppteckningar, det vill säga nedtecknade texter som till exempel ordspråk utan kontext. I artikeln om kulturanalys visar Blanka Henriksson på de svårigheter vi stöter på när vi analyserar vår egen kulturfär. Kulturanalysen eller kulturens grammatik kan här ses som en möjlighet att motverka vår närblindhet bland annat genom att lära oss att främmandegöra det bekanta. I Kennet Granholms artikel presenteras diskursanalysens möjlighet att tolka samhällsdebatt såsom frågor kring jämställdhet och droganvändning. Vidare visar han de möjligheter metoden ger när man analyserar diskussionsprogram på TV. Lena Marander-Eklund ger i artikeln om berättelseanalys exempel på hur personliga erfarenhetsberättelser kan analyseras. Camilla Asplund Ingemark presenterar intertextualiteten som begrepp och analysmetod. Siv Illmans artikel handlar om religionspsykologiska tillvägagångssätt såväl utgående från studier om religiösa grupper som med

utgångspunkt i skönlitteratur. I den sista artikeln presenterar Ruth Illman och Maria Leppäkari vad som avses med en symbol och vilka betydelser olika forskare har tillskrivit symboler. Dessutom ges ett konkret exempel på symbolanalys med staden Jerusalem som tema.

Redaktionen för *Metodkompassen* vill tacka skribenterna för deras insats och för intressanta diskussioner kring metodfrågor bland annat under ett seminarium den 26.9.2003. Ett speciellt tack vill vi rikta till professor Nils G. Holm för att han har upptagit boken i skriftserien Religionsvetenskapliga skrifter. Vi vill också tacka Anne Holmberg för layout, Sofie Strandén för språkgranskning av texterna och Karin Fabritius för pärmdesign.

Åbo 19.12.2003

Lena Marander-Eklund, Ruth Illman och Blanka Henriksson

Del I: Med karta och kompass

Från dagböcker och frågelistor till gravstenar och Internet

Ett axplock ur kulturvetenskapernas källor och material

Blanka Henriksson

Innan man börjar sin kulturvetenskapliga undersökning måste man bestämma vad det är man vill undersöka. Hur man väljer kan bero på olika omständigheter, bland annat spelar ofta specialintressen eller egna erfarenheter in när man väljer, oavsett om det gäller den första uppsatsen på universitetsnivå eller en doktorsavhandling. Man kan också bli del i ett forskningsprojekt eller få ett ämne föreslaget från handledare eller någon annan inom ämnet. Ibland är det en metod eller en teori som pockar på att bli prövad, eller så finns det redan ett färdigt material som borde undersökas.

Vad man än väljer att undersöka använder man oftast ett, eller flera, källmaterial som grund för sin undersökning. Detta kan vara tidigare insamlat material, eget insamlat material eller tidigare forskning. Det är detta som kallas empiri. I den här artikeln presenteras olika källor och material som används, har använts eller skulle kunna användas i en kulturvetenskaplig undersökning. Inom kulturvetenskaperna är det mycket vanligt att man använder sig av flera olika sorters källor och material, även i de fall när undersökningen huvudsakligen baserar sig på

en enda art av källmaterial. De andra används då som stöd eller för att belysa fenomenet från olika håll. Ibland blir två eller flera olika materialkategorier jämbördiga för undersökningen. Man kan använda sig av färdigt insamlat material, eller själv samla in material. Det färdigt insamlade materialet kan vara insamlat just i forsknings- eller bevaringssyfte, men det behöver inte alltid vara menat för oss som är forskare. Du kan och får som forskare välja vilken materialkategori som helst som utgångspunkt för ditt arbete. Huvudsaken är att du behandlar materialet korrekt under forskningsprocessen.

Den här artikeln är förstas inte en uttömmande beskrivning av alla sorters källor och material man kan använda sig av som kulturvetare, utan mer en presentation av några viktiga källor och material, med koncentrationen lagd på folkloristisk och etnologisk forskning. En del av dem presenteras närmare i andra artiklar i den här antologin. I den här artikeln får du framför allt exempel på olika källor och material, men det finns också hänvisningar till undersökningar som gjorts med de olika sorternas material som basis, eller artiklar som problematiserar användningen av just den sortens material. I de texter som hänvisas till kan du se hur skribenterna har använt sig av materialet i fråga. Vill du veta mer om metod och problem när det gäller en speciell sorts material kan du alltid läsa vad forskare som använt liknande material har skrivit. I deras litteraturförteckningar får du också vidare tips på läsning.

Artikeln är uppdelad så att käll- och materialtyperna delats upp i sex olika grupper: för forskningen skapat material, skriftliga källor, bilder, moderna media, musik och föremål. Denna uppdelning är enbart gjord för överskådlighetens skull och materialen skulle kunna grupperas på otaliga andra sätt. Likaså kan man förstas fritt kombinera material inom och mellan de olika grupperna.

Att skapa material

Om det material man vill undersöka inte finns insamlat sedan förut måste man göra egen fältforskning. Detta beskrivs i flera av artiklarna i den här boken och därför kommer dessa metoder endast kort att nämnas här.

Deltagande observation är en vanlig kulturvetenskaplig insamlingsmetod där man går ut på fältet och deltar i det fenomen man vill undersöka. Detta kan du läsa mer om i Jan Svanbergs och Kennet Granholms artikel.

För att nå människors personliga erfarenheter och få svar på specifika frågor kan man med fördel intervjua dem. Detta beskrivs utförligt av Lena Marander-Eklund i hennes artikel om intervjuer, samt även kort i artikeln om deltagande observation. Om man använder sig av intervjuer är det ofta egna intervjuer man använder. Men även intervjuer som andra har gjort kan vara intressanta för ens egen undersökning.

Vill man nå ut till en större grupp än vad som är möjligt med intervjuer kan man skicka ut enkäter (se Nils G. Holms artikel) eller frågelistor. Det lönar sig också att se om det tidigare har skickats ut enkäter eller frågelistor från myndigheter eller arkiv om samma, eller liknande, fenomen som du själv tänker undersöka.

Frågelistan som insamlingsverksamhet har en lång tradition och har som sådan förändrats. Till att börja med använde man sig av fasta orsmeddelare. En person fick stå för ortens kunskap och traditioner och här stod texten och faktainformationen i fokus. Den kunskap som orsmeddelaren gav var normativ och det ansågs från arkivpersonalens sida finnas goda och dåliga svar. I dag använder man sig ofta av ett så kallat sagesmannanät eller en meddelarstab, det vill säga enskilda människor runtom i landet besvarar, utifrån sina egna erfaren-

heter och åsikter, regelbundet frågelistor som sänds ut från institutionen i fråga. Alltmer försöker man även nå nya grupper av meddelare som tidigare varit sämre representerade, bland annat män, unga och invandrare, genom att till exempel lägga ut frågorna på nätet. På samma sätt har man redan länge gjort upprop i tidningar för att nå specifika kategorier av svarare. Det är inte heller alls ovanligt att människor besvarar bara en frågelist och inte blir fast meddelare.

I dag ligger kontexten och tolkningen i fokus. Man är framför allt intresserad av de personliga erfarenheterna och den subjektiva tolkningen, och frågorna är ofta mycket öppet formulerade för att inte låsa informanterna utan låta dem skriva fritt. Tyngdpunkten i det efterfrågade har förskjutits från *man* till *du*. I stället för att fråga om vad *man* i bygden brukar göra på midsommarafton och hur den traditionella midsommarstången ser ut, frågas det efter hur just *du* firar midsommar. (För närmare information om äldre tiders insamling och dagens arkiv se bland annat Lilja 1989, 1996; Ekrem 2000; Hagström 2001a; Skott 2001; Österlund-Pötzsch 2001.)

Äldre frågelistor finns bevarade och flera arkiv och museer samlar aktivt information på det här sättet. Bland de största och mest aktiva insamlarna kan nämnas Svenska Litteratursällskapet och Finska Litteratursällskapet i Finland, Nordiska museet och Folkkultursarkivet i Sverige samt Norsk etnologisk granskning (NEG) i Norge. Men även mindre arkiv och museer har sporadisk eller växande samlingsverksamhet via frågelistor.

När det gäller litteratur om frågelistor har tidskriften *Självbiografen* från Nordiska museet två nummer med flera korta artiklar om frågelistor och frågelistverksamhet (*Självbiografen* 2000:1, 2001:1). Det finns också en antologi med föredrag från en konferens om frågelistan (*Frågelist* 2003). Forskare som har använt sig av frågelistmaterial som källa har bland annat skri-

vit om bio (Sjöholm 1999, 2003), namn och identitet (Hagström 2001b), modern asatro (Skott 2000), att bli pappa (Hagström 1999), folklig koralsång (Jersild & Åkesson 2000), alla hjärtans dag och halloween (Lilja 1998), sjömannens verklighetsuppfattning (Rosenström 2002), klotter (Sjöman 1989) och mycket mer.

I arkiven finns även så kallade traditionsuppteckningar där informanterna själva inte skrivit, utan en upptecknare har rest runt och sammanställt vad olika sagesmän meddelat. Dessa återfinns du i traditions- eller kulturvetenskapliga arkiv, och du kan läsa mer om dem i Ulrika Wolf-Knuts artikel i den här boken.

Skriftliga källor

Även material som har skapats i ett helt annat syfte än just forskning är förstås intressant som källa för en kulturvetare. Alla kulturella produkter kan ligga till grund för en kulturvetenskaplig undersökning och eftersom vårt samhälle i allra högsta grad är ett skriftsamhälle, vi skriver och läser ofta dagligen, finns det många olika sorters skriftliga källor som kan belysa eller representera fenomen i vår vardag.

De skriftliga källorna kan delas upp i två slag, nämligen otryckta och tryckta, där de otryckta, om än inte alltid, i dag ofta har en mindre officiell prägel.

Otryckta skriftliga källor

Självbiografiskt material

Det äldre skriftliga självbiografiska materialet hittar man ofta i arkiv av olika slag. Mycket finns i kulturhistoriska eller traditionsvetenskapliga arkiv, men det lönar sig också att söka i privata arkiv, stadsarkiv och riksarkiv. Modernare material måste man ofta samla in själv, även om flera arkiv i dag också driver

en aktiv insamling av modernt självbiografiskt material av olika slag. I det självbiografiska materialet hittar man människors egen uppfattning och värdering av sig själva, sina liv och sin omvärld.

Britt Liljevall har behandlat bönders historia under 1800-talet och visat hur självförståelsen förändras under 1800-talets lopp bland olika grupper genom att undersöka deras egenhändigt formulerade folkliga memoarer, självbiografier och levnadsberättelser (2001).

I antologin *I dialog med kvinnoliv* bygger flertalet artiklar på livshistorier skrivna av vanliga finlandssvenska kvinnor (1998). Flera undersökningar finns också som baserar sig helt eller delvis på dagboksmaterial eftersom man där når även sådant som kanske inte syns lika tydligt i de mer offentliga skildringarna från samma tid. På samma sätt kan det vara lättare att nå dem som inte ges lika stort utrymme, som till exempel bönder (se ovan) och kvinnor, eller minoriteter av olika slag. Carina Sjöblad presenterar fyra högreståndskvinnor under 1700-talet genom deras dagböcker och knyter dessa samman med tidsandan och kvinnans ställning (1997). Mette Boritz undersöker i sin tur om den borgerliga kvinnan faktiskt var så passiv och inåtvänd som idealet föreskrev under 1700-talet eller om det såg annorlunda ut i praktiken, genom att analysera en kvinnas dagbok från den tiden (2000). Hur människor använder stereotyper för att beskriva kulturmöten har Ruth Illman koncentrerat sig på i sitt material av dagböcker skrivna av studenter utskickade till främmande länder för industriella projekt (2000). I dag har det i flera länder samlats in modernt dagboksmaterial, vilket skulle kunna analyseras på många olika sätt för att nå dem och det som inte syns i den offentliga kontexten. I bland annat Sverige och Finland har arkiv eller liknande uppmanat folk att skriva dagbok ett speciellt datum och skicka in den, för att man ska få ett tvärsnitt av en helt vanlig dag ur befolkningens synvinkel.

Sveriges Hembygdsförbund och Nordiska museet fick in ungefär 10 000 dagboksbidrag den 14 maj 1991 i sin insamling där skribenterna representeras av barn, ungdomar, sjuka, pensionärer, jubilarer, hemmamammor, poliser, invandrare, städare, riksdagsmän och många andra (*Intressant att leva* 1992). I Finland skedde samma sak tisdagen den 2 februari 1999 efter Finska litteratursällskapets förfrågan och detta resulterade i en antologi där den yngsta skribenten är sex och den äldsta nittio år gammal (*Suomalaisen päivä* 2001). På samma sätt har det samlats mindre mängder dagboksmaterial från invandrartäta förorter i Sverige, av vilket en del presenteras i *I Rinkeby fanns det datorer och affärer och runstenar - dagböcker från Rinkeby den 4 maj 1999* (1999) och *Som ett kopparstick i regnet eller Independence day: en deskriptiv analys av dagbokssamlingen skriven i Fittja* (Bons 2000).

Brev och korrespondens av olika slag är mer eller mindre privata och självbiografiska, och kan användas som källor för att belysa människors personliga erfarenheter och åsikter. Till exempel har Pia Lundahl i sin doktorsavhandling bland annat undersökt kvinnors homosexualitet, som den kommer till uttryck i brev till och från Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) under 1930-1960 (2001), medan Ebbe Schön presenterar Amerikabrev i Nordiska museets samlingar (1997).

Icke-självbiografiskt material

Av det som skrivs och läses finns det mycket som inte är menat för någon större publik och som kanske används bara vid ett speciellt tillfälle. Även den här sortens texter kan vara intressanta källor för en kulturvetare.

Äldre tiders stamböcker ger oss bland annat information om svenska ynglingars universitetsstudier på kontinenten under 1600- och 1700-talen och de kontakter de knöt under studietiden och i hemlandet (Davidsson 1983; 1984), medan framför-

allt 1800-talets minnesböcker eller poesialbum berättar om de unga högreståndskvinnornas romantisering av vänskapen och de kvinnoideal som fanns att leva upp till (af Klintberg 1982). I dag finns skolbarnens "Mina vänner/klasskamrater" där man kan se vad lågstadiet barn allra helst vill bli som vuxna och inom vilka gränser man får skilja sig från de andra barnen. Den norska folkloristen Gry Heggli har undersökt flickors "skoldagböcker", vilka säger mycket om den värld en ung flicka i Norge i dag lever i (Heggli 2002). Det finns litteraturvetare som undersökt berömda författares gästböcker (Söderberg 1996, Lago-Lengquist 2000), men man skulle även kunna tänka sig att andra kulturvetare utförde undersökningar med just gästböcker som materialbasis.

Även det som skrivs för att hålla ordning på hemmet kan ge intressant information. I arkiv kan man hitta sådant som kassaböcker och handskrivna hushållsböcker eller recepthäften där det kan finnas värdefulla upplysningar om familjeekonomi och hushållsarbete.

Bengt af Klintberg har skrivit en bok om svenska trollformler, där han bland annat fått material från svartkonstböcker använda av kloka gubbar och gummor (af Klintberg 1988). Vanligare var säkert visböcker och soldathäften. Visböckerna var ofta så kallade vaxdukshäften, där man skrev ner texter till visor av olika slag. Gunnar Ternhag har undersökt en handskriven visbok från 1770-talets Dalarna (1997). Annika Nordström har i sin tur skrivit en artikel om Bohuslänska mäns visböcker från flottan (1995). Soldathäftena var visböcker som användes av soldater och även här finns vistexter, men ofta också verser och liknande. Dessa är dock mestadels inskrivna av ägarna själva och inte av andra, vilket var fallet i stamböcker och minnesböcker.

Snapsvisor traderas mycket ofta i skriftlig form och med

datorns hjälp är det ännu enklare än tidigare att massproducera enkelt formgivna sångblad för kräftskivor eller studentfester. Ulrika Wolf-Knuts (2001) har undersökt bilden av ryssar och det ryska i några finlandssvenska snapsvisor, medan Christina Mattsson (2001; 2002) ger en överblick över sångbladens historia med början på 1800-talet. Svend Nielsen (2001) har tittat på danska sångblad och då framför allt det som i Danmark kallas *lejlighedssang*, det vill säga en sorts tillfällighetsdiktning där man skriver nya sånger (eller nya texter till gamla melodier) för speciella tillfällen, främst vid livets fester, som till exempel bemarkelsedagar, bröllop och konfirmation.

Ibland är sångbladen så mycket mer än sångblad. På bröllop kan hela gästlistan finnas med, med en kort presentation av varje person och dess förhållande till brudparet. Här kan finnas vitsar och bilder, gamla sånger och nya diktade för tillfället. Redan valet av sånger visar någonting om det tillfälle där de använts. Men även inbjudningskort och tackkort skulle kunna vara tacksamma material, antingen som underökningsobjekt i sig eller som illustrationer till den tradition man undersöker.

Offentliga handlingar

Offentliga handlingar, dokument och protokoll av olika slag kan vara fyllda med information av värde för en kulturvetare. I mantalslängder och kyrkböcker får man ofta veta mer än bara när folk har fötts, gift sig och dött. Åtskilliga präster har satt in personliga anmärkningar och uppgifter om människor. Husförhörslängder ger en bild av hur familjen var sammansatt och vilka som ansågs höra till samma hushåll.

Nils-Arvid Bringéus har skrivit en bok om hur man använder bouppteckningar som etnologiskt källmaterial (1977) och Viveka Hansen omsätter det i praktiken genom sin textilhistoriska

undersökning där bouppteckningar från 1770-1870 visar vilka textilier som fanns i hemmen (1998). På liknande sätt kan inventarieförteckningar och lagfarter vara till hjälp.

Man kan också söka information i protokoll av olika slag, vare sig det gäller föreningsprotokoll (Bergquist 1999), riksdagsprotokoll, rättsprotokoll eller andra protokoll. Ingrid Söderlind undersöker barnhemsflickorna på Stockholms stads uppfostringsanstalt i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet genom att bland annat använda protokoll, inskrivningshandlingar, matriklar, hälsojournaler, köksjournaler och inventarieförteckningar som källor (1999). På samma sätt kan fängelse- och rättshandlingar användas (Svensson 1999), och detta har bland andra Simon Ekström gjort när han med hjälp av polisens förhørsprotokoll undersöker hur rättsapparaten behandlar kvinnor i våldtäktsmål under 1940-talets andra hälft (2002). Inger Lövkrona använder sig av rättegångsmaterial från 1700-talet, i sin studie av en kvinna som dödat sitt nyfödda barn, och visar att fadern ofta svor sig fri medan kvinnan dömdes utan förbarmande (1999).

Tryckta källor

Även tryckta källor kan användas som grund för kulturvetenskapliga undersökningar. Skönlitteraturen är tillsammans med lyriken litteraturvetarens kanske viktigaste källmaterial och undersökningar kan göras bland annat på språklig, stilistisk och innehållsmässig grund. Här kommer dock mest att ges exempel på undersökningar som inte är gjorda av litteraturvetare.

Litteraturen i sig speglar det samhälle där den produceras och kan bland annat vara av intresse även för en folklorist. I *Astrid Lindgren och folkdikten* (1996) har samlats artiklar som behandlar Astrid Lindgrens användning av folklöre i sina berättelser.

telser och på liknande sätt ger sig artiklarna i *Folklore och litteratur i Norden* (1987) in på att undersöka användningen av folklore i olika litterära verk.

I populärlitteraturen, även kallad triviallitteratur, kan man finna exempel på andra synsätt än de vedertagna och som exempel kan ges astrologihandböcker med exempel på modern folketro och självutveckling (Halvorsen 1999). Anders Öhman presenterar i sin bok *Populärlitteratur* (2002) allt från kärleksromaner och historiska romaner till fantasy och science fiction. Reseskildringar berättar inte bara om själva resandet utan också om tidens syn på resor och på människor och andra främmande kulturer (se bland annat Hollsten 2002).

Även bland de tryckta källorna finns det självbiografiskt material av olika slag och ett exempel på en sådan undersökning är Sirpa Wredes analys av barnmorskors publicerade minnen (1998). Här i *Metodkompassen* redogör Siv Illman för hur man kan tolka skönlitteratur religionspsykologiskt, och religiös litteratur har undersökts av till exempel Helena Blomqvist (1999), som ser på sekulariseringstematiken i litteratur av Sven Delblanc, och Bo Larsson (1987), som ser på en mängd författares skildrande av gudserfarenhet, bland annat Astrid Lindgren, Göran Tunström och Sara Lidman. Missionsberättelser som källmaterial beskrivs och har använts bland annat av Anna Maria Claesson (1999) och Lisen Sundqvist (1998).

Facklitteraturen speglar rådande uppfattningar inom vetenskapen och Beate Lundbergh har skrivit om de kvinnoideal som förekom i uppfostrings- och undervisningslitteraturen i 1880-talets Sverige (1986), medan Ella Johansson tar sig an något så annorlunda som statliga utredningar och offentliga tryck, för att även det kvantitativa materialet ska få sin plats hos kulturvetarna med sin förkärlek för kvalitativa undersökningar (1999).

Handböcker, till exempel rådgivningslitteratur (Hagström 1998), kan och så vara intressanta undersökningsobjekt.

Skillingtryck kan tyckas vara en liten genre i sammanhanget, men texterna berör ofta samtida händelser och Anna Maria Forssberg har bland annat funderat över om segervisorna som trycktes som skillingtryck efter slaget vid Narva är ett utslag av spontan hyllning av kungen eller ren propaganda (1998).

Tidningar av olika slag är goda exempel på vilka budskap vi nås av genom media. Olika sorters tidningar har olika sätt att meddela sig på, och det finns mycket för en kulturvetare att undersöka i dagspress, veckotidningar, tidskrifter, serietidningar o.s.v. Ulrika Wolf-Knuts har till exempel tittat på begreppet nostalggi och hur det tar sig uttryck i veckotidningar (1995) medan Anne Bergman har tittat på förekomsten av myter i dagstidningar (1995). Sara Berglund (2002) undersöker hur narrativen om "den lyckliga vinnaren" presenteras i dagspress. Berglund har analyserat artiklar om människor som vunnit pengar och visar de budskap som presenteras i samband med den lycklige vinnaren. Elisabeth Jernström (1988) belyser etnocentrismen i insändare om samer, invandrare och tornedalsfinnar i tre Norrbottenstidningar.

Människors privata urklippssamlingar kan dels berätta om personerna själva eller samhället i stort, men också underlätta i sökandet efter specifik information (se ex. Zintchenko 1999).

Bilder

En viktig del av vår kultur är bilden. Bildmaterial kan se ut på många sätt och också undersökas på många olika sätt. Nils-Arvid Bringéus har skrivit en bok om bildlore där han lyfter fram bildernas betydelse som folkloristiskt och etnologiskt källmaterial och de budskap de förmedlar (1981).

Anna Birgitta Rooth har behandlat folklig ikonografi när det gäller ett specifikt motiv (1985), och på liknande sätt har Kerstin Rodin studerat fabeln om när räven predikar för gässen som ett motiv i medeltida väggmålningar i kyrkor (1983). Eva Londos har skrivit om vad människor har på väggarna i sina hem (1993) och Noomi Augustsson om de broderade väggbonaderna och deras budskap (1999).

När det gäller tryckta bilder har till exempel Sven Hirn tittat på cirkusaffischer i reklamens barndom (2002). Reklam-språket är ofta ett bildspråk med många symboler och underförstådda budskap, och till exempel Seppo Knuutila behandlar reklammanipulationen i en folkloristisk belysning (1986).

Fotografier kan studeras på otaliga sätt och det finns också en rik litteratur om detta, men för att ge några exempel kan nämnas Anja Petersons artikel om fotografiet som en etnologisk berättelse (1999), Blanka Henrikssons artikel om bröllopsfotografiets utformning runt de två senaste sekelskiftena och det personliga anslag som präglar många av bilderna i 1990-talets bröllopsannonser (2000), Ulla Ömans avhandling om en porträttfotograf och hans bilder (1983) och Bjarne Kildegaard som bland annat skriver om fotografier av döda barn som ett sista minne av barnet, ett sätt att sörja (1985).

Nordnytt nr 66/67 1997 är ett temanummer om fotografi. Dessutom har fotografiet och kamerans användning i fältarbetet diskuterats inom det som kallas *visual anthropology* (ex. Collier 1967), där till exempel etnologen Annette Rosengren framhåller kamerans betydelse i fältarbetet (1992) och likaså Per-Markku Ristilammi för fram fotografiet i sin avhandling om Göteborgsförorten Rosengård (1993).

Carina Sjöholm beskriver helhetsupplevelsen av att gå på bio i 1950-talets Sverige genom att bland annat titta på filmstjärnealbum med samlarbilder på aktuella och beundrade skå-

despelare och klippböcker fyllda med biobiljetter och bilder klippta ur veckotidningar (1999).

Anders Gustavsson har undersökt utformningen av och kombinationen av text och bild på gravstenar i Norge och Sverige och sett detta som symboler för känslor, tankar och idéer i vår tid (2003). På samma sätt kan man studera bildvalet i t.ex. dödsannonser, där det numera finns en rik variation med allt från barnteckningar, i form av porträtt av den avlidna, till travhästar och varumärken (ex. Arla-kon). Birgitta Svensson i sin tur har skrivit en rikligt illustrerad bok om en något mindre undersökt bildform, som dock blivit allt vanligare i dagens samhälle, nämligen tatueringar (1998). Inga Holm respektive Elisabeth Ralf skriver om bildmotiven som finns på det som i Sverige kallas bokmärken eller stycken och i Svenskfinland glansbilder (Holm 1995; Ralf 1983), och det finns flera undersökningar som baserar sig på vykort och julkort (Neumüller [1980]; Nilmander 1996; Blæsild 1997; Herrmanns 1997). Slutligen kan man på offentliga väggar och bord ibland hitta klotter och grafitti, där en del texter eller bilder är uttryck för det som inte får sägas högt (Bengt Dagrin 1980).

Moderna media

Forskningen kring moderna media är omfattande. Här presenteras mycket kort några undersökningar, med tonvikt på kulturvetenskapliga dito. Sociologin intresserar sig också ofta för denna sorts material, så det kan löna sig att söka litteratur även inom det ämnesområdet. Till exempel skriver Arthur Asa Berger om tecknade serier, film, radio och en mängd annan populärkultur i boken *Narratives in popular culture, media, and everyday life* (1997).

Magnus Berg (1999) funderar i en artikel över film på bio och TV som etnologiskt källmaterial och här i *Metodkompassen* visar Kennet Granholm hur ett TV-program om manliga prostituerade kan analyseras när man vill undersöka diskurser om manlig och kvinnlig sexualitet. Marianne Liliequist har analyserat svenska kvinnors konsumtion av såpopera och hur såpopoperorna tas emot på en kontext- och individbaserad nivå. Hon visar att tittarna väljer såpopera efter vem de själva är och i vilken livssituation de befinner sig (Liliequist 1994). Pasi Klemettinen (2002) har tittat på Poltergeisttraditionen i skräckfilm och hur populärkultur och folketro hänger samman i den, medan Sven-Erik Klinkmann ser på nostalgiska strategier i filmen *Il postino* och hur, genom dessa strategier, tittaren villigt ger efter för att hans eller hennes känslor manipuleras (2003). Maarja Lõhmus i sin tur undersöker sovjetisk propaganda i estniska radioutsändningar under 1980-talet (2002).

Internet är en ousinlig källa för kulturvetare, och det gäller bara att begränsa sig för att kunna dra störst nytta av det. Här finns webbsidor, chatt och debatter. E-post kan, liksom vanliga brev, analyseras vad gäller innehåll, eller så koncentrerar man sig på form eller funktion. Patrik Hernwall har undersökt barns digitala rum, i form av e-post, chatt och Internet (2001), medan Barbro Johansson koncentrerar sig på deras spelande av data-spel (2000). Textmeddelanden på mobiltelefon och e-post har lett till nya sätt att uttrycka sig skriftligt och de nya kommunikationsmedlen förändrar också vårt sätt att kommunicera.

Musik

Musik är förstas av primärt intresse för en musikvetare och det finns otaliga undersökningar som baserar sig på musik av olika

slag. Musik kan även studeras på olika sätt inom de övriga kulturvetenskaperna, men för den intresserade är det bäst att vända sig till den musikvetenskapliga litteraturen och utgå från den. I mycket korta drag presenteras här i alla fall några undersökningar av musik som inte gjorts inom ämnet musikvetenskap.

Musik har analyserats på olika sätt inom etnologi och folkloristik, och som exempel kan ges Annika Nordströms studie av en Göteborgsfamiljs musicerande (2002). Filmmusiken intresserar förstås också filmvetare (Pettersson 1993), och inom sociologin finns det undersökningar baserade på musikmaterial, t.ex. religionssociologen Andreas Hägers studier av kristen rockmusik (2001). Likaså används musik som källmaterial inom antropologin, se till exempel boken *The anthropology of music* (Merriam 1976), och inom *cultural studies*; exempelvis Steve Redheads bok om ungdomar och populärmusik i England 1980-2000 (1997). Alla dessa discipliner har sina sätt att använda musik som källa.

Textmässigt kan musik också tolkas, och ett exempel på det är en studie av tangons kulturella semiotik (Kukkonen 2002) eller det imaginära landskapet i John Fogertys sångtexter (Klinkmann 2002).

Föremålsforskning

Föremålsforskning är en viktig del av kulturvetenskaperna och inom många ämnen eller inriktningar spelar det materiella mycket större roll än det tycks göra i den här artikeln. Utan att gå närmare in på föremålen som forskningsobjekt, för också här finns en vid litteratur, kan ändå konstateras att även om etnologin förmodligen är den mest föremålskoncentrerade av

kulturvetenskaperna, fastän detta också har förändrats, spelar föremål en roll inom alla kulturvetenskapliga discipliner.

Vilket slags föremål som helst kan i princip användas som källor för en vetenskaplig undersökning och inom musikvetenskapen är det självklart att det finns instrumentforskning och forskning kring ljudproducerande och ljudupptagande föremål, konstvetenskapen undersöker konst av olika slag även ur en materiell synvinkel, teatervetenskapen måste förstås ta hänsyn till det materiella i teatern, filmvetenskapen sysslar även med film som föremål och tillbehören däromkring, samt användningen av föremål som symboler i själva filmerna. Även folkloristen (se ex. Ljungström 1997) och religionsvetaren kan intressera sig för föremål, speciellt som symboler och som attribut i manifesterandet av seder och traditioner.

Till exempel deltagande observation innefattar så mycket mer än bara att iakttä vad som sägs och görs, det gäller att även analysera föremål och kläder som symboler. När Jonas Engman undersöker första maj beskriver han även fanor, plakat och banderoller och andra materiella ting som är av betydelse för helhetstolkningen (1999).

I mitten av 1990-talet gavs två antologier ut om föremålsforskning och föremål: *Ting, kultur och mening* (1995) och *Etnologisk föremålsforskning* (1996) och 1998 års volym av *Ethnologia Scandinavica* har som ett av två teman människors förhållande till föremål och där finns flera artiklar som behandlar människan och tingen. Eva Silvén har skrivit om det materiellas plats i fältarbetet (1999). För att hitta litteratur som behandlar specifika föremål kan man med fördel söka i biblioteksdatabaser, men även kulturvetenskapliga museer med egen bokutgivning ger ofta ut böcker som behandlar föremål i de egna samlingarna och annanstans.

Sammanfattning

I den här artikeln har du fått en vägvisning genom kulturvetenskapens olika källor och material. Dels genom en presentation av vad det finns för material, och dels genom vidare hänvisningar till vetenskapliga undersökningar eller presentationer av just den materialtyp som intresserar dig. Det som framför allt kommit fram är vilken rikedom av material det finns, som en kulturvetare kan intressera sig för, och hur man kan använda en sorts material för att belysa olika fenomen, eller flera sorters material för att belysa ett och samma fenomen. När du sedan valt materialkategori för din undersökning kan du gå vidare och välja insamlingsmetod, om sådan behövs, och analysmetod. För detta får du hjälp av de andra artiklarna i *Metodkompassen*.

Litteratur

- Astrid Lindgren och folkdikten (1996). Red. Per Gustavsson. Stockholm.
- Augustsson, Noomi (1999): *Broderade bonader: från sekelskifte till sekelskifte*. [Hägersten].
- Berg, Magnus (1999): Film. *Metod och minne. Etnologiska tolkningar och rekonstruktioner*. Red. Magnus Bergquist & Birgitta Svensson. Stockholm, 157-175.
- Berger, Arthur Asa (1997): *Narratives in popular culture, media, and everyday life*. Thousand Oaks.
- Berglund, Sara (2002): Who wants to be a millionaire? Anachronistic ideals in late modern folklore. *Popular imagination. Essays on fantasy and cultural practice*. Red. Sven-Erik Klinkmann. Åbo (NNF publications 12.), 147-164.
- Bergman, Anne (1995): Finns det myter i dagstidningar? *Nostalgi og sensasjoner. Folkloristisk perspektiv på mediekulturen*. Åbo. (NIF publications 29), 69-94.

- Bergquist, Magnus (1999): Föreningsprotokoll som källa. *Metod och minne. Etnologiska tolkningar och rekonstruktioner*. Red. Magnus Bergquist & Birgitta Svensson. Stockholm, 202-219.
- Blomqvist, Helene (1999): *Vanmaktens makt. Sekulariseringen i Sven Delblancs Samuelsvit och Änkan*. Göteborg. (Skrifter utgivna av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet nr 35.)
- Blæsild, Benno (1997): *Fra nytårsvers til nissekort. Historien om danske jule- og nytårskort før 1950*. Ørbæk.
- Bons, Tomas (2000): *Som ett kopparstick i regnet eller Independence day: en deskriptiv analys av dagbokssamlingen skriven i Fittja*. Tullinge. (FoU Södertörn 9.)
- Boritz, Mette (2000): Anne Christine Beckers dagbog 1787-1790. Ideal og praksis i borgerskabskvindernes liv. *Fortid og Nutid. Tidskrift for kulturhistorie og lokalhistorie*.
- Bringéus, Nils-Arvid (1977): *Boupppteckningar som etnologisk källa*. Lund. (Småskrifter från Etnologiska sällskapet i Lund.)
- Bringéus, Nils-Arvid (1981): *Bildlore. Studiet av folkliga bildbudskap*. Stockholm.
- Claesson, Anna Maria (1999): Jag får ta mycken tid vid mitt skrifbord. *Metod och minne. Etnologiska tolkningar och rekonstruktioner*. Red. Magnus Bergquist & Birgitta Svensson. Stockholm, 15-36.
- Collier, John Jr (1967): *Visual anthropology. Photography as a research method*. New York.
- Dagrin, Bengt (1980): *Världen är skiti! Leve graffiti!* Stockholm.
- Davidsson, Åke (1983): Svenskar i Strassburg på 1600-talet. *Bland böcker och människor*. Uddevalla, 89-105.
- Davidsson, Åke (1984): Guds barn och "Rossinis adoptivbarn". *Från vän till vän*. Åbo, 47-61.
- Ekrem, Carola (2000): Att skriva är att förtydliga sitt liv. Folkkulturarkivets frågebrev och sagesmannanät. *Källan. Svenska litteratursällskapet informerar 1*. Helsingfors.
- Ekström, Simon (2002): *Trovärdighet och ovärdighet: rättsapparaten hanterande av kvinnors anmälan av våldtäktsbrott Stockholm 1946-1950*. Hedemora.
- Engman, Jonas (1999): *Rituell process, tradition och media: socialdemokratisk första maj i Stockholm*. Stockholm.
- Ethnologia Scandinavica* (1998).
- Etnologisk föremålsforskning. Seminarium arrangerat av Etnologiska institutionen vid Åbo akademi den 4 maj 1995* (1996). Åbo, (Rapport från Etnologiska institutionen vid Åbo Akademi).

- Folklore och litteratur i Norden: studier i samspelet mellan folktradition och konstdiktning* (1987). Red. Ebbe Schön. Stockholm.
- Forsberg, Anna Maria (1998): Gläd tigh nu o Swea-rike! Segervisorna från slaget vid Narva 1700 - propaganda eller spontana kungahyllningar? *Karolinska förbundets årsbok*. Stockholm, [105]-144.
- Frågelist och berättarglädje: om frågelistor som forskningsmetod och folklig genre* (2003). Red. Bo G. Nilsson, Dan Waldetoft & Christina Westergren. Stockholm.
- Gustavsson, Anders (2003): *Gravstenar i Norge och Sverige som symboler för känslor, tankar och idéer i vår egen tid*. Oslo.
- Hagström, Charlotte (1998): Manligt, kvinnligt, naturligt? Föreställningar om kön och naturlighet med utgångspunkt i rådgivningslitteratur. *Naturlighetens positioner. Nordiska kulturforskare om födsel och föräldraskap*. Red. Tove Ingebjørg Fjell et al. Åbo. (NNF publications 1.) 187-204.
- Hagström, Charlotte (1999): *Man blir pappa. Föräldraskap och maskulinitet i förändring*. Lund.
- Hagström, Charlotte (2001a): Local informants and collaborators: examples from the Folklife archive in Lund. *Input & output. The process of fieldwork, archiving and research in folklore*. Åbo, (NNF publications 10).
- Hagström, Charlotte (2001b): Annelie och Zoran, Rasmus och Matilda. Förnamnet som kulturell spegling. *Rig. Kulturhistorisk tidskrift: 2*.
- Halvorsen, Lillian (1999): Himmelens tale. Astrologi og forestillinger om selvutvikling, skjebne og menneskets frie vilje. *Hinsides. Folkloristiske perspektiver på det overnaturlige*. Oslo, 131-152.
- Hansen, Viveka (1998): Textilt överflöd från gamla blekingska hem: en textilhistorisk undersökning av bouppteckningar 1770-1870. *Blekingeboken*. Karlskrona, 131-149.
- Heggli, Gry (2002): *Skoledagboken. En folkloristisk studie av unge jenters skrivehandlinger*. Oslo.
- Henriksson, Blanka (2000): Tradition och modernitet. Bröllopsfotografier från förra sekelskiftet och från 1990-talet. *Budkavlen*, 53-65.
- Hernwall, Patrik (2000): *Barns digitala rum. Berättelser om e-post, chatt & Internet*. Stockholm. (Doktorsavhandlingar från Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet).
- Herrmanns, Ralph (1997): Säg det med ett vykort! *Julstämning*. Sundbyberg, 20-21.
- Hirn, Sven (2002): The circus poster at the dawn of advertising. *Popular imagination. Essays on fantasy and cultural practice*. Red. Sven-Erik Klinkmann. Åbo, 147-164.

- Hollsten, Laura (2002): Tropisk natur, människor och natursyner i reseberättelser från 1600-talets Västindien. *Kulturell miljö, natursyn och symboliskt landskap – några aspekter på kulturmiljöstudier*. Åbo. (Religionsvetenskapliga skrifter 55.), [123]-151.
- Holm, Inga (1995): *Bokmärken: våra älskade stycken*. Stockholm.
- Häger, Andreas (2001): *Religion, rock och pluralism. En religionssociologisk studie av kristen diskurs om rockmusik*. Uppsala.
- I dialog med kvinnoliv* (1998). Red. Harriet Silius, Ann-Catrin Östman och Kristin Mattson. Åbo. (Publikationer från institutet för kvinnoforskning vid Åbo Akademi 11.)
- I Rinkeby fanns det datorer och affärer och runstenar – dagböcker från Rinkeby den 4 maj 1999* (1999). Spånga.
- Illman, Ruth (2000): *Kulturer i allmänhet: stereotypin som verktyg i kulturmötet*. Åbo. (Meddelanden från Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi.)
- Intressant att leva. Dagböcker 14 maj 1991* (1992). Red. Stefan Bohman & Ottonie Nyberg Stockholm. (Bygd och natur.)
- Jernström, Elisabet (1988): *Etnocentrism i insändarbrev om samer, invandrare och tornedalska i tre norrbottenstidningar*. Luleå, (Arbetsrapport. Lärarutbildningarna, Högskolan i Luleå).
- Jersild, Margareta & Ingrid Åkesson (2000): *Folklig koralsång. En etnologisk undersökning av bakgrunden, bruket och musiken*. Hedemora, (Skrifter utgivna av Svenskt visarkiv 14).
- Johansson, Barbro (2000): *"Kom och ät!" "Jag ska bara dö först." Datorn i barns vardag*. Göteborg. (Skrifter från Etnologiska föreningen i Västsverige 31.)
- Johansson, Ella (1999): Det lilla som många sagt. *Metod och minne. Etnologiska tolkningar och rekonstruktioner*. Red. Magnus Bergquist & Birgitta Svensson. Stockholm, 237-251.
- Kildegaard, Bjarne (1985): Unlimited memory. Photography and the differentiation of familia intimacy. *Ethnologia Scandinavica*.
- Klemettinen, Pasi (2002): Poltergeists: supernatural tradition and horrormovies. *Popular imagination. Essays on fantasy and cultural practice*. Red. Sven-Erik Klinkmann. Åbo ((NNF publications 12.), 249-280.
- Klinkmann, Sven-Erik (2002): Bayou Country som imaginärt landskap hos John Fogerty. *Kulturell miljö, natursyn och symboliskt landskap – några aspekter på kulturmiljöstudier*. Åbo. (Religionsvetenskapliga skrifter 55.), [179]-211.

- Klinkmann, Sven-Erik (2003): Nostalgiska strategier i filmen *Il postino. Människan och tiden. Time and humanity*. Red. Nils G. Holm & Ulrika Wolf-Knuts. Åbo. (Religionsvetenskapliga skrifter 60.), 93-124.
- Klintberg, Bengt af (1988) [1978]: *Förgät ej mig! Harens klagan. Studier i gammal och ny folklore*. Stockholm, 48-72.
- Klintberg, Bengt af (1988) [1965]: *Svenska trollformler*. Stockholm
- Kukkonen, Pirjo (2002): The cultural semiosis of the tango: interpreting the borderlines of semiosis in popular imagination. *Popular imagination. Essays on fantasy and cultural practice*. Red. Sven-Erik Klinkmann. Åbo (NNF publications 12.), 113-146.
- Lago-Lengquist, Ingegerd (2000): Så minns vi "bedstefar". *Parnass* nr 4. Stockholm, 6-11.
- Larsson, Bo (1987): *Närvarande frånvaro – frågor kring liv och tro i modern svensk skönlitteratur*. Stockholm.
- Liliequist, Marianne (1994): Såpoperan och dess brukare. *Kulturella perspektiv* 4.
- Lilja, Agneta (1989): Frågväs får inte veta allt. Några synpunkter på frågelistor och intervjuer i Dialekt- och folkminnesarkivets arbete. *Budkavlen*. Åbo.
- Lilja, Agneta (1996): *Föreställningen om den ideala uppteckningen. En studie av idé och praktik vid traditionsinsamlade arkiv: ett exempel från Uppsala 1914-1945*. Uppsala, (Skrifter utgivna genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala nr 22. Ser. B, Folkminnen och folkliv).
- Lilja, Agneta (1998): *Sockrade hjärtan och godissugna spöken. Alla hjärtans dag och Halloween. Två nya festseder i Sverige*. Uppsala, (Småskrifter från Folkminnesavdelningen).
- Lilja, Agneta (1999): Kollektiva beskrivningar och individuella berättelser. *Metod och minne. Etnologiska tolkningar och rekonstruktioner*. Red. Magnus Bergquist & Birgitta Svensson. Stockholm, 115-134.
- Liljewall, Britt (2001): *Självskrivna liv. Studier i äldre folkliga levnadsminnen*. Stockholm.
- Ljungström, Åsa (1997): *Öster om Arlanda. En etnologisk studie av berättelser och föremål i en hemslöjdsinventering*. Uppsala. (Etnolore nr 18.)
- Löhmus, Maarja (2002): Between myths and censorship: Soviet popular text. *Popular imagination. Essays on fantasy and cultural practice*. Red. Sven-Erik Klinkmann. Åbo, 223-248.
- Londos, Eva (1993): *Uppåt väggarna i svenska hem*. Stockholm.
- Lundahl, Pia (2001): *Intimitetens villkor. Kön, sexualitet och berättelser om jaget*. Lund.

- Lundbergh, Beate (1986): *Kom ihåg att du är underlägsen! Pedagogik för borgarflickor i 1880-talets Sverige*. Lund.
- Lövkrona, Inger (1999): *Annika Larsdotter, barnamörderska. Kön, makt och sexua-litet i 1700-talets Sverige*. Lund.
- Mattsson, Christina (2001): *Visor till bords. Allt under linden den gröna*. Vasa. (Publikationer utgivna av Finlands svenska folkmusikinstitut 31.), 159-168.
- Mattsson, Christina (2002): *Från Helan till lilla Manasse. Den svenska snapsvisans historia*. Stockholm.
- Merriam, Alan P. (1976): *The anthropology of music*. Evanston.
- Neumüller, Anders (1980): *God jul. Svenska jultraditioner på helgkort från förr*. Stockholm.
- Nilmander, Urban (1996): *Vykort på löpande band. Bygd och natur 2*. Stockholm, 4-8.
- Nielsen, Svend (2001): *Lejlighedssangen og traditionen i Danmark. Allt under linden den gröna*. Vasa. (Publikationer utgivna av Finlands svenska folkmusikinstitut 31.), 213-224.
- Nordnytt (1997). 66/67.
- Nordström, Annika (1995): "Jag måste bli va sjöman vid marinen..." Bo-huslänska mäns handskrivna visböcker från flottan. *Noterat 1*. Stockholm, [7]-42.
- Nordström, Annika (2002): *Syskonen Svensson - sångerna och livet. En folklig repertoar i 1900-talets Göteborg*. Göteborg. (Skrifter från Etnologiska föreningen i Västsverige 39.)
- Petersen, Anja (1999): *Fotografiet som etnologisk berättelse. Metod och minne. Etnologiska tolkningar och rekonstruktioner*. Red. Magnus Bergquist & Birgitta Svensson. Stockholm, 135-156.
- Pettersson, Johanna (1993): *Filmmusik-kompositören Michael Nyman och hans musik i Peter Greenaways Kocken, tjuven, hans fru och hennes älskare*. Oppublicerad uppsats i filmvetenskap vid Stockholms universitet. Stockholm.
- Ralf, Elisabeth (1983): *Lyckliga stunder med bokmärken*. Stockholm.
- Redhead, Steve (1997): *Subculture to clubcultures. An introduction to popular cultural studies*. Oxford.
- Ristilampi, Per-Markku (1993): *Rosengård och den svarta poesin. En studie av modern annorlundahet*. Stockholm.
- Rodin, Kerstin (1983): *Räven predikar för gässen. En studie av ett ordspråk i senmedeltida ikonografi*. Uppsala. (Studia ethnologica Upsaliensia.)

- Rooth, Anna-Birgitta (1985): *Döden och den svarta oxen: symbolspråk och värderingar*. Uppsala. (Studia ethnologica Upsaliensia.)
- Rosengren, Annette (1992): *Två barn och ett eget hus*. Stockholm.
- Rosenström, Marika (2002): *Fartyget, himlen och havet. Verklighetsuppfattningen bland sjömän i långfart under segelsjöfartens sista era*. Helsingfors. (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 597.)
- Schön, Ebbe (1997): "Bofwar och banditer är här i öfwerflöd". *Sjöjungfrur, stenhuggare och gnistapor*. Stockholm, 101-110.
- Silvén, Eva (1999): Det materiella. *Etnologiskt fältarbete*. Red. Lars Kaijser & Magnus Öhlander. Lund, 89-108.
- Självbiografen* (2000). Stockholm 1.
- Självbiografen* (2001). Stockholm 1.
- Sjöblad, Christina (1997): *Min vandring dag för dag: kvinnors dagböcker från 1700-talet*. Stockholm.
- Sjöholm, Carina (1999): Biobiljetter, filmstjärnealbum och frågelistor. *Metod och minne. Etnologiska tolkningar och rekonstruktioner*. Red. Magnus Bergquist & Birgitta Svensson. Stockholm, 176-201.
- Sjöholm, Carina (2003): *Gå på bio. Rum för drömmar i folkhemmets Sverige*. Eslöv.
- Sjöman, Marianne (1989): *Klottrandet som fenomen*. Åbo. (IF-rapport nr 10.)
- Skott, Fredrik (2000): *Asatro i tiden*. Göteborg, (Småskrifter utgivna av Språk- och folkminnesinstitutet, Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg 1.)
- Skott, Fredrik (2001): "Most of your questionnaires are terrible to work with". *Output & input. The process of fieldwork, archiving and research in folklore*. Åbo. (NNF publications 10)
- Sundqvist, Lisen (1998): "Vi har berättat om segrar och nederlag". Missionsberättandet som möjlighet. *I dialog med kvinnoliv*. Red. Harriet Silius, Ann-Catrin Östman och Kristin Mattson. Åbo. (Publikationer från institutet för kvinnoforskning vid Åbo Akademi 11.), 90-111.
- Suomalainen päivä* (2001). Red. Juha Nirkko. Helsinki. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura)
- Svensson, Birgitta (1998): *Tatuering. Ett sinnligt äventyr*. Stockholm.
- Svensson, Birgitta (1999): Fången i arkiven. *Metod och minne. Etnologiska tolkningar och rekonstruktioner*. Red. Magnus Bergquist & Birgitta Svensson. Stockholm, 77-97.

- Söderberg, Monnica (1996): *Axplock ur Ellen Keys gästbok*. Linköping. (Ellen Key-sällskapet.)
- Söderlind, Ingrid (1999): *Barnhem för flickor. Barn, familj och institutionsliv i Stockholm 1870-1920*. Stockholm. (Monografier utgivna av Stockholms stad. Linköping studies in arts and science.)
- Ternhag, Gunnar (1997): Vad säger Daniel Hanssons visbok? *Noterat 4*. Stockholm, 83-103.
- Ting, kultur och mening* (1995). Red. Åke Daun. Stockholm.
- Wolf-Knuts, Ulrika (1995): Drömmen om den gamla goda tiden. Om nostalgi i veckotidningar. *Nostalgi og sensasjoner. Folkloristisk perspektiv på mediekulturen*. Red. Torunn Selberg. Åbo. (NIF publications 29.), 183-219.
- Wolf-Knuts, Ulrika (2001): Bobrikov, Ivan och en folklorist. *Allt under linden den gröna*. Vasa. (Publikationer utgivna av Finlands svenska folkmusikinstitut 31.), 169-178.
- Wrede, Sirpa (1998): "Hon är inte en i hopen". Barnmorskor som publicerar minnen. *I dialog med kvinnoliv*. Red. Harriet Silius, Ann-Catrin Östman och Kristin Mattson. Åbo. (Publikationer från institutet för kvinnoforskning vid Åbo Akademi 11.), 112-142.
- Zintchenko, Lennart (1999): Dagspressen och skapandet av kollektiva minnen. *Metod och minne. Etnologiska tolkningar och rekonstruktioner*. Red. Magnus Bergquist & Birgitta Svensson. Stockholm, 202-219.
- Öhman, Anders (2002): *Populärlitteratur. De populära genrernas estetik och historia*. Lund.
- Öman, Ulla (1983): *Porträttfotografen. En etnologisk studie av en fotograf, hans ateljé och bilder*. Stockholm.
- Österlund-Pötzsch, Susanne (2001): Two questionnaires on fieldwork and archiving. *Input & output. The process of fieldwork, archiving and research in folklore*. Åbo. (NNF publications 10.)